

Koersnotitie Duurzaamheid en Energiebeleid

In deze koersnotitie schetsen we de kaders en hoofdlijnen
waarop we het Duurzaamheid en Energiebeleid
in gemeente West Maas en Waal vorm willen gaan geven.

Inhoud

Inleiding.....	3
Recente Ontwikkelingen	4
Ambitie & Visie.....	7
Koers Duurzaamheid en Energiebeleid - 3 sporen.....	9
Mensen en middelen.....	12
Beslispunten	14
Bijlage 1	
Bijlage 2	

Inleiding

We staan de komende decennia voor misschien wel de grootste maatschappelijke uitdaging van onze tijd: de overgang naar een duurzame en klimaatvriendelijke samenleving. De richting is helder, maar de wijze waarop dit bereikt kan worden nog niet: een duurzame wereld vergt een omslag in denken en leven. Duurzaamheid is een breed begrip, maar het gaat er om dat mens, milieu en economie met elkaar in evenwicht zijn, zodat we de wereld niet uitputten en in de behoeften van toekomstige generaties kunnen voorzien.

De gemeente speelt een buitengewoon belangrijke rol in deze transitie. Wij lossen de mondiale problemen natuurlijk niet in ons eentje op, maar willen wel nadrukkelijk onze lokale verantwoordelijkheid nemen en ons aandeel leveren. Als gemeente moeten we dan ook, samen met onze inwoners, bedrijven, instellingen, verenigingen en andere belanghebbenden aan de slag.

Gemeente West Maas en Waal heeft met het Duurzaamheidsprogramma 2016-2018 de eerste voorzichtige stappen om te werken een duurzame samenleving gezet. Ook in het Collegeprogramma 2018-2022 zijn een aantal doelstellingen opgenomen ten aanzien van duurzaamheid.

Inmiddels zijn de voorbereidingen voor het actualiseren van het beleid in gang gezet en zijn de eerste contouren en kaders voor het nieuwe Duurzaamheid en Energiebeleid in kaart gebracht.

Het college acht de toetsing van deze contouren en kaders aan de verwachtingen van de gemeenteraad als essentieel voor een effectief en efficiënt vervolgproces. De voorliggende koersnotitie is dan ook bedoeld om uw raad een besluit te laten nemen betreffende de wijze waarop wij de urgente uitdagingen met betrekking tot duurzaamheid en energie, vanuit en binnen de gemeente West Maas en Waal zullen oppakken.

Het betreft hier met opzet een koers en kaders op hoofdlijnen waarbinnen wij het beleid op het gebied van duurzaamheid en energie, op een realistische wijze vorm willen gaan geven.

Doelstellingen uit het collegeprogramma

- Energie besparen eigen gebouwen;
- Het actualiseren van het duurzaamheidsbeleid;
- Onderzoeken van de opgave voor onze gemeente en mogelijkheden voor de opwek van hernieuwbare energie;
- Het stimuleren van energiebesparing door o.a. beschikbaar stellen van duurzaamheidsleningen;
- Onder de aandacht brengen van duurzaamheid.

Beslispunt 1

Vaststellen van de Koersnotitie Duurzaamheid en Energiebeleid.

Recente Ontwikkelingen

Het tegengaan van klimaatverandering en de uitvoering van de energietransitie zijn landelijk speerpunt. De gemeente heeft een belangrijke (regie)rol in het realiseren van de doelstellingen. Bij de bepaling van de voorliggende kaders en hoofdlijnen hebben de volgende landelijke, provinciale, regionale en lokale ontwikkelingen met betrekking tot duurzaamheid en energie een rol gespeeld.

Landelijk: IBP, Nationaal Klimaatakkoord en klimaatwet

Interbestuurlijk Programma (IBP)

Op 14 februari 2018 ondertekende het kabinet het IBP met een gezamenlijke agenda met de decentrale koepels van de gemeenten (VNG), provincies (IPO) en Unie van Waterschappen (UvW). Hierin zijn afspraken gemaakt over negen grote maatschappelijke opgaven. Eén hiervan is de energietransitie. Deze interbestuurlijke afspraken vormen de basis voor afspraken met andere organisaties (niet zijnde overheden). Tussen deze grote maatschappelijke opgaven bestaan dwarsverbanden. Zo bestaat er bijvoorbeeld overlap tussen de opgaven 'werken aan het klimaat', 'toekomst bestendig wonen' en 'vitaal platteland'. Dit biedt kansen voor een integrale aanpak.

Nationaal Klimaatakkoord

Op 21 december 2018 is het Ontwerp Nationaal Klimaatakkoord gepresenteerd. Het Klimaatakkoord is een omvangrijk pakket van afspraken, maatregelen en instrumenten dat de Nederlandse CO₂-uitstoot in 2030 met ten minste 49% moet terugdringen ten opzichte van 1990. In 2050 moet die reductie zijn opgelopen tot 80-95%. De gemeente krijgt hierin een regierol. Vaststelling van het Klimaatakkoord zal in de zomer van 2019 plaatsvinden.

Dit zijn de gevolgen van het Nationaal Klimaatakkoord voor West Maas en Waal:

1. In het Nationaal Klimaatakkoord is afgesproken dat gemeenten medio 2019 een Regionale Energie Strategie (RES) hebben opgesteld;
2. De gemeenteraad van West Maas en Waal moet in januari 2021 een warmte-transitieplan hebben vastgesteld;
3. Bij grootschalige duurzame energieprojecten is het de bedoeling dat minimaal 50% van de lokaal geproduceerde elektriciteit uit zon of wind in eigendom komt van de lokale bevolking.

Klimaatwet

Op 20 december 2018 heeft een grote meerderheid van de Tweede kamer met het voorstel voor de klimaatwet ingestemd. Het voorstel wordt het eerste helft van 2019 behandeld in de Eerste Kamer. De wet bestaat uit drie doelen: in 2030 moet de uitstoot van broeikasgassen met 49% zijn teruggebracht ten opzichte van 1990, in 2050 moet dat percentage naar 95% en tot slot moet in datzelfde jaar de volledige elektriciteitsproductie duurzaam zijn. Als het voorstel wordt aangenomen zijn de landelijke klimaatdoelstellingen ook wettelijk geborgd.

Regionaal: Samenwerking Provincie Gelderland en regio Rivierenland

Provincie Gelderland

Provinciale Staten heeft gezien de urgentie van het klimaatprobleem een ambitie gesteld van 55% CO₂ reductie in 2030 en 100% in 2050. Ook de doelstelling om 16% van het energiegebruik in 2023 duurzaam op te wekken, zoals die eerder in het SER-Energieakkoord (2013) is overeengekomen, blijft onverminderd van kracht. In 2015 heeft ook gemeente West Maas en Waal zich gecommitteerd aan het Gelders Energieakkoord (GEA).

In lijn met de afspraken in het Interbestuurlijk Programma (IBP) en het Klimaat- en Energieakkoord heeft de Provincie Gelderland begin april 2019 een integraal Stimuleringsfonds op basis van cofinanciering aangeboden aan de Gelderse gemeenten. De zogenaamde 'Stimuleringslening Toekomstbestendig Wonen' is bedoeld voor particuliere woningeigenaren om verduurzaming, het levensloopbestendig maken van de woning en het verwijderen van asbest aan te jagen.

Groene Groei Rivierenland

In 2017 stemden de gemeenteraden in Rivierenland in met de startnotitie 'Groene Groei Rivierenland'. Hiermee werd besloten om regionaal samen te werken op een drietal duurzaamheidsthema's: circulaire economie, energietransitie en biobased economy. Hierbij werd prioriteit gelegd bij het thema energietransitie, dat middels de ontwikkeling van een regionale energiestrategie als eerste werd opgepakt.

Regionale Energie Strategie (RES)

Een van de onderdelen van het Nationaal Klimaatakkoord is het ontwikkelen van Regionale Energie Strategieën (RES): een programmatische aanpak ten behoeve van de realisatie van energie-doelen. De RES is een instrument om te komen tot regionaal gedragen keuzen voor de opwekking van duurzame elektriciteit, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde opslag en energie-infrastructuur. Gemeente West Maas en Waal werkt sinds februari 2018 samen met de regio Rivierenland aan de RES.

RES: regionale aanpak om de energietransitie vorm te geven

Een regionale energiestrategie (RES) is een gezamenlijke aanpak van partijen uit de regio om de energietransitie te versnellen. De RES vloeit voort uit het Nationaal Klimaatakkoord en is bedoeld om de doelstellingen van Parijs te halen.

Wij werken samen met de gemeenten Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe en Zaltbommel aan de RES Regio Rivierenland Fruitdelta.

Via de RES krijgt onze regio de ruimte om naar eigen inzicht invulling te geven aan de energietransitie. De uitkomsten van de RES en de opgave voor meer hernieuwbare energie wordt aangeboden aan het Rijk en opgenomen in het gemeentelijk omgevingsbeleid.

Lokaal: Visie Leefbaarheid en Energie-ontmoeting

Visie Leefbaarheid

In 2012 is gestart met het opstellen van een leefbaarheidsvisie voor alle acht kerkdorpen van de gemeente. Alle inwoners hebben kunnen meepraten bij de totstandkoming van deze leefbaarheidsvisie. Er zijn vijftien speerpunten geformuleerd. In speerpunt 14 is aangegeven: "In 2030 is de gemeente West Maas en Waal een duurzame gemeente".

Energie-ontmoeting West Maas en Waal

Op 13 februari 2019 kwamen zo'n 150 inwoners, bedrijven en verenigingen naar de door de gemeente georganiseerde Energie-ontmoeting. De grote groep was bijeengekomen om te praten over duurzaamheid binnen verschillende thema's (o.a. wonen, bedrijven, verenigingen, zonne-energie, windenergie en mobiliteit). Als gemeente hebben we initiatieven van inwoners, bedrijven en verenigingen in kaart kunnen brengen en met elkaar kunnen verbinden. De belangrijkste reacties en ideeën die we tijdens de Energie-ontmoeting hebben opgehaald zijn samengevat in bijlage 1. Deze reacties gebruiken wij als inbreng voor het op te stellen Duurzaamheid en Energiebeleid.

Ambitie & Visie

We nemen onze verantwoordelijkheid

In het Gelders Energie Akkoord (GEA) is een ambitie gesteld van 55% CO₂ reductie in 2030 en energieneutraal in 2050. Ook de doelstelling om 16% van het energiegebruik in 2023 duurzaam op te wekken en jaarlijks 1,5% energiebesparing, zoals die eerder in het SER-Energieakkoord (2013) is overeengekomen, blijft onverminderd van kracht. In het nieuw te vormen Duurzaamheid en Energiebeleid vormt deze ambitie dan ook het uitgangspunt.

Deze ambitie gaan we vertalen naar een concrete opgave en doelen voor 2023 met een doorkijk naar 2030 en 2050. We zullen doen wat nodig is om deze doelen te bereiken en maken daar voldoende capaciteit en middelen voor vrij.

Beslispunt 2

In het nieuw te vormen Duurzaamheid en Energiebeleid vormt de ambitie zoals gesteld in het Gelders Energie Akkoord het uitgangspunt:

- 55% CO₂ reductie in 2030;
- Energieneutraal in 2050;
- 16% van het energiegebruik in 2023 duurzaam opwekken;
- Jaarlijks 1,5% energiebesparing.

Focus op drie sporen

Om de geformuleerde ambities te realiseren en de daad bij het woord te voegen zetten we tot 2023 in op drie sporen waarbinnen we de concrete opgave en doelen verder uitwerken. De eerste twee sporen zijn grootschalige operaties die betrekking hebben op de energietransitie. Spoor 3 gaat over meer algemene duurzame thema's.

- Spoor 1 - Regionale Energie Strategie (RES) - Onderzoeken van regionale kansen en mogelijkheden grootschalige hernieuwbare energieopwekking en totstandkoming samenwerkingsagenda;
- Spoor 2 - Transitievisie Warmte - Onderzoeken mogelijkheden en ontwikkelen plan voor verduurzaming en aardgasvrije gebouwde omgeving;
- Spoor 3 - Duurzaamheidsprogramma - Ontwikkelen van een dynamisch programma waarin we de hoofdlijnen en projecten beschrijven om te komen tot een duurzame gemeente West Maas en Waal.

Beslispunt 3

Tot 2023 zetten we in op drie sporen waarbinnen de concrete opgave en doelen verder worden uitgewerkt:

- Regionale Energie Strategie;
- Transitievisie Warmte;
- Duurzaamheidsprogramma.

Samenwerking is essentieel

Duurzaamheid en de energietransitie is een collectieve verantwoordelijkheid van de gehele samenleving. Samen met onze inwoners, bedrijven en verenigingen kunnen we ervoor zorgen dat gemeente West Maas en Waal een groene, gezonde en duurzame gemeente is om in te wonen, werken en recreëren. Iedereen moet zijn steentje bijdragen, anders komen we er niet.

Samenwerking is essentieel, ook binnen de gemeentelijke organisatie

We staan de komende jaren voor een aantal enorme opgaven met een grote impact op ruimtelijke ontwikkeling, de gebouwde omgeving en de West Maas en Waalse samenleving. Deze opgaven raken vele taakvelden en afdelingen binnen de gemeentelijke organisatie. We moeten daarom samen optrekken en verantwoordelijkheid dragen om de grote opgaven het hoofd te bieden. Duurzaamheid is bij uitstek een regieportefeuille die integraal door zowel de ambtelijke organisatie als het college moet worden opgepakt. Duurzaamheid wordt ingebed in verschillende teams & taakvelden.

We geven het goede voorbeeld

De gemeente heeft een voorbeeldrol. We weerspiegelen de collectieve ambitie en verantwoordelijkheden voor de toekomst. Daarom verduurzamen we de gemeentelijke eigendommen en onze eigen bedrijfsvoering, bijvoorbeeld door duurzaam in te kopen en het maatschappelijk vastgoed te verduurzamen.

Koers Duurzaamheid en Energiebeleid - 3 sporen

We staan de komende jaren voor een aantal enorme opgaven met een grote impact op de ruimtelijke ontwikkeling, gebouwde omgeving en West Maas en Waalse samenleving. De 3 sporen geven de koers weer van lopende en op te pakken trajecten voor de West Maas en Waalse energietransitie tot 2023.

Spoor 1 – Regionale Energie Strategie

Binnen de regio Rivierenland werken we samen aan het opstellen van een Regionale Energie Strategie (RES). Deze RES is een instrument om te komen tot regionaal gedragen keuzen voor de opwekking van duurzame elektriciteit, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde opslag en energie-infrastructuur. De RES heeft een horizon van 2030 met een doorkijk naar 2050. De RES bestaat onder andere uit een inventarisatie van:

- Het huidige energiegebruik en CO2 uitstoot;
- Infrastructurele (net)planning en lopende projecten;
- Potentie voor hernieuwbare energie (opwekking, opslag en infrastructuur);
- Potentie voor besparing;
- Warmtebronnen, gekoppeld aan de vraag en voorzien van een planning.

Proces

Als onderdeel van de regionale energiestrategie moet in 2019 een regionaal bod aan het rijk worden aangeboden voor energiebesparing en de opwekking van duurzame energie. In dit bod beschrijft de regio welke doelstellingen zij willen halen en op welke termijn. Het RES-bod richt zich allereerst op 2030 en daarvan is de landelijke opdracht om op bestaande technieken zoals grootschalige wind- en zonne-energie in te zetten. Ook bevat het RES-bod een doorkijk naar 2050. Hier spelen innovatieve technieken een belangrijke rol.

De regiogemeenten moeten onderling bestuurlijke afspraken maken over hun lokale bijdrage aan de regionale opgave. De gemeenteraad wordt bij de totstandkoming van de regionale energiestrategie en het regionale bod nauw betrokken, in ieder geval op de volgende wijze:

Betrokkenheid gemeenteraad RES	Rol	Verwachte periode
Ruimteatelier	Informerend/ Consulterend	Mei – juli 2019
Raadsnotitie uitgangspunten en besluitvorming regionaal bod	Besluitvormend	Na ondertekening Klimaat Akkoord (naar verwachting mei/juni 2019)
Vaststelling concept bod aan Rijk Vaststelling concept samenwerkingsagenda Regionale Energiestrategie	Besluitvormend	6 mnd na vaststelling Klimaat Akkoord (naar verwachting okt/nov 2019)
Aanbieden concept bod Rijk	Informerend	6 mnd na vaststelling Klimaat Akkoord
Vaststelling definitief bod aan Rijk door colleges en raden Vaststelling concept samenwerkingsagenda Regionale Energiestrategie	Besluitvormend	12 mnd na ondertekening Klimaat Akkoord

Meer informatie over de RES en de momenten waarop de raad betrokken wordt is te vinden in Bijlage 2 - Informatienotitie Regionale Energiestrategie Fruitdelta Rivierenland.

Gemeente West Maas en Waal zet zich in voor een actieve deelname aan het RES-proces en zet na vaststelling van de RES de benodigde stappen om haar bijdrage te leveren aan de regionale opgave. We moeten de uitkomsten van de RES (vanaf 2020) ook in ons gemeentelijk omgevingsbeleid opnemen.

Spoor 2 – Transitievisie Warmte

We staan aan de vooravond van een grote verbouwing. Een transformatie van onze 8.000 huizen en 1.200 gebouwen, veelal matig geïsoleerd en vrijwel allemaal verwarmd door aardgas, tot goed geïsoleerde woningen en gebouwen, die we met duurzame warmte verwarmen en waarin we schone elektriciteit gebruiken of zelf opwekken. Dat is een hele opgave.

Proces

Rijk, Provincie en Gemeenten hebben afgesproken dat elke gemeente in 2021 een Transitievisie Warmte heeft opgesteld. In deze transitievisie warmte legt de gemeenteraad onder meer het tijdsplan vast waarop buurten van het aardgas afdaan en welke duurzaam alternatief ervoor in de plaats komt. De inventarisatie van warmtebronnen die wordt gedaan in de RES geeft belangrijke aanknopingspunten voor de mogelijkheden. De transitie is niet alleen technisch, maar heeft ook grote gevolgen voor de West Maas en Waalse samenleving. We moeten deze warmtetransitie dan ook slim, verantwoord en maatschappelijk acceptabel oppakken en komen tot oplossingen die net zo comfortabel zijn als het gebruik van aardgas. Samenwerking en interactie met bewoners, eigenaren en woningcorporaties is bij dit traject van groot belang.

Spoor 3 – Duurzaamheidsprogramma

Sinds 2016 voert gemeente West Maas en Waal duurzaamheidsbeleid uit. De evaluatie van het eerder gevoerde beleid, samen met de input die is opgehaald tijdens de Energieontmoeting op 13 februari 2019 (bijlage 1) vormt de basis voor de actualisering van het duurzaamheidsbeleid. We ontwikkelen een dynamisch programma waarin we de hoofdlijnen en projecten beschrijven om te komen tot een duurzame gemeente West Maas en Waal. We zetten bij hierbij vooral in op:

Communicatie

Communicatie vormt een belangrijke basis van ons duurzaamheidsprogramma. We maken daarbij gebruik van verschillende externe organisaties zoals het energieloket en wijkplatforms en onze eigen kanalen.

Samenwerken met de gemeenschap

Om tot een duurzame samenleving te komen, moeten we als gemeente goed wisselen tussen verschillende rollen (informerend, stimulerend, inspirerend, faciliterend, ondersteunend, regulerend en handhaven) en moeten we hierin samen optrekken met de partijen in de samenleving. We zetten hiervoor onder andere in op:

- In gesprek met de samenleving;
- Samenwerking organiseren;
- Duurzaamheidslening;

- Energieloket;
- Ondersteunen initiatieven;
- Stimuleren verenigingen en ondernemers.

Duurzame gemeentelijke organisatie

Gemeenten hebben een voorbeeldfunctie. Dat nemen we serieus. Daarom kijken we hoe we onze eigen bedrijfsvoering zo duurzaam mogelijk kunnen maken. Voorbeelden zijn onder andere:

- Maatschappelijk vastgoed;
- Duurzaam inkopen;
- Duurzame mobiliteit;
- Openbare verlichting.

Mensen en middelen

Organisatie en sturing

Duurzaamheid integraal oppakken

Duurzaamheid is een afdelingsoverstijgend beleidsthema en moet integraal worden opgepakt. Ook in het voorgaande Duurzaamheidsprogramma 2016-2018 is het belang van een integrale aanpak voor duurzaamheid benadrukt. Dit belang is nog groter geworden, gezien de enorme opgaven waar we de komende jaren voor staan, met een grote impact op ruimtelijke ontwikkeling, de gebouwde omgeving en de West Maas en Waalse samenleving. De RES, de Transitievisie Warmte en de activiteiten voortkomend uit het nieuwe Duurzaamheid en Energiebeleid raken verschillende taakvelden waaronder Wonen/Volkshuisvesting, Openbare Werken, Ruimtelijke Ordening, Participatie/Leefbaarheid, Communicatie en Milieu.

We moeten samen op gaan trekken en verantwoordelijkheid dragen om de grote opgaven het hoofd te bieden. We willen het nieuwe Duurzaamheid en Energiebeleid aangrijpen om het beleidsthema stevig binnen de gehele gemeentelijke organisatie te implementeren en borgen. Het nieuwe Duurzaamheid en Energiebeleid 2019- 2023 ondersteunt daarin.

College B&W

Duurzaamheid is een regieportefeuille. Dit betekent dat de burgemeester en alle wethouders op dit gebied hun verantwoordelijkheid nemen binnen hun eigen portefeuille. Bij de verschillende sporen en projecten worden minimaal twee verantwoordelijke wethouders benoemd.

Ambtelijke organisatie

We vormen een projectgroep die samenwerkt aan de RES en een die samenwerkt aan Transitievisie Warmte. De beleidsambtenaar milieu (onderdeel van de afdeling Milieu) is de ambtelijk trekker van het Duurzaamheidsprogramma. Net als bij het voorgaand programma worden diverse afdelingen betrokken bij de ontwikkeling, en tal van medewerkers bij de uitvoering van projecten.

Communicatie

De energietransitie is niet alleen een fysiek veranderingsproces, maar ook een sociaal technisch en financieel veranderingsproces. Iedereen moet meedoen. Om andere partijen in beweging te krijgen is veel, zorgvuldige communicatie nodig. Zowel naar binnen gericht als naar buiten, zowel strategisch als operationeel. Door het toegenomen belang om inwoners en lokale partijen in beweging te krijgen is extra aandacht en inzet op communicatie noodzakelijk.

Financiën

Voor de uitvoering van de Regionale Energie Strategie, het opstellen van de Transitievisie Warmte en het Duurzaamheidsprogramma is naast inzet ook budget nodig. In de begroting voor 2019 is € 50.000 opgenomen voor klimaat en duurzaamheid. Een groot gedeelte hiervan is bestemd voor het opstellen van het Duurzaamheid en Energiebeleid en de uitvoering van lopende projecten.

Voor 2020 is in de Perspectiefnota om aanvullende middelen gevraagd. Voor de daaropvolgende jaren doen we een voorstel voor de benodigde financiering van de activiteiten die we willen uitvoeren. Dat doen wij op basis van het nog te ontwikkelen Duurzaamheid en Energiebeleid.

Omdat duurzaamheid een breed thema is, komt de financiering van de uitwerking niet alleen uit het budget van Milieubeheer maar ook uit andere gemeentelijke budgetten.

Voor de grote maatschappelijke opgaven – waaronder de energietransitie – werken het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen aan een gezamenlijke aanpak via het Interbestuurlijk Programma (IBP). Mogelijk dat in dat kader ook (extra) middelen beschikbaar kunnen komen.

Tijdspad

Met de te ontwikkelen plannen zetten we de hoofdlijnen tot 2023 uit voor de West Maas en Waalse energietransitie. Eind 2019 geven we meer inzicht in de projecten en activiteiten die daarbij horen. Het Duurzaamheid en Energiebeleid 2019 - 2023 wordt in kwartaal 4 van 2019 ter vaststelling aan de raad aangeboden.

Daarnaast wordt de gemeenteraad nauw betrokken bij de totstandkoming van de Regionale Energie Strategie en het regionale bod, in ieder geval op de volgende wijze:

Betrokkenheid gemeenteraad RES	Rol	Verwachte periode
Ruimteatelier	Informerend/ Consulterend	Mei – juli 2019
Raadsnotitie uitgangspunten en besluitvorming regionaal bod	Besluitvormend	Na ondertekening Klimaat Akkoord (naar verwachting mei/juni 2019)
Vaststelling concept bod aan Rijk Vaststelling concept samenwerkingsagenda Regionale Energiestrategie	Besluitvormend	6 mnd na vaststelling Klimaat Akkoord (naar verwachting okt/nov 2019)
Aanbieden concept bod Rijk	Informerend	6 mnd na vaststelling Klimaat Akkoord
Vaststelling definitief bod aan Rijk door colleges en raden Vaststelling concept samenwerkingsagenda Regionale Energiestrategie	Besluitvormend	12 mnd na ondertekening Klimaat Akkoord

Beslispunten

Als de gemeenteraad deze Koersnotitie vaststelt, zijn daarmee de kaders voor activiteiten rondom de energietransitie tot 2023 helder. Op basis hiervan wordt het Duurzaamheid en Energiebeleid 2019 – 2023 verder vormgegeven en eind 2019 ter vaststelling aangeboden aan de gemeenteraad. Duurzaamheidsthema's zijn volop in beweging. De raad wordt bij nieuwe majeure projecten/plannen geïnformeerd en afhankelijk van de impact of financiële consequenties wordt besluitvorming gevraagd.

Allereerst vragen we u in te stemmen met de volgende beslispunten:

Beslispunt 1

Vast te stellen de Koersnotitie Duurzaamheid en Energiebeleid.

Beslispunt 2

In het nieuw te vormen Duurzaamheid en Energiebeleid vormt de ambitie zoals gesteld in het Gelders Energie Akkoord het uitgangspunt:

- 55% CO2 reductie in 2030;
- Energieneutraal in 2050;
- 16% van het energiegebruik in 2023 duurzaam opwekken;
- Jaarlijks 1,5% energiebesparing.

Beslispunt 3

Tot 2023 zetten we in op drie sporen waarbinnen de concrete opgave en doelen verder worden uitgewerkt:

- Regionale Energie Strategie;
- Transitievisie Warmte;
- Duurzaamheidsprogramma.

Bijlage 1

Samenvatting op hoofdlijnen van de Energie-ontmoeting 13-2-2019

Duurzaam Wonen

Mensen hebben vooral behoefte aan meer informatie over maatregelen, kosten en voordelen bij het verduurzamen van woningen. Daarnaast wordt het ondersteunen en verbinden van mensen en collectieve/buurtinitiatieven als belangrijk gezien. Neem duurzaamheid ook mee in dorpskwaliteitsplannen en probeer (financiële) drempels om te verduurzamen weg te nemen.

Duurzame verenigingen

Verenigingen hebben behoefte aan meer informatie over de mogelijkheden voor verduurzaming met daarbij een stukje ondersteuning en het faciliteren van kennisuitwisseling en collectiviteit.

Duurzaam ondernemen

Ondernemers hebben aangegeven vooral verbinding en kennisuitwisseling tot stand te willen brengen via bijvoorbeeld collectieven, platforms en thema-avonden. Duurzaamheid moet een belangrijk thema zijn op de agenda's van ondernemersverenigingen en bedrijventerreinen. Inspiratie en ondersteuning vanuit de gemeente wordt daarbij op prijs gesteld.

Zonne-energie kleinschalig

Net als bij wonen willen mensen graag meer onafhankelijke informatie over zonnepanelen. Daarnaast vinden mensen het belangrijk dat de gemeente inspireert en activeert onder andere door zelf het goede voorbeeld te geven, inwoners op verschillende manieren te stimuleren, initiatieven te ondersteunen en ondernemers met grote daken een duwtje in de rug te geven en drempels weg te nemen.

Zonne- en windenergie

Er is grote behoefte aan beleid en visie waar het gaat om grootschalige wind- en zonne-energie. Deelnemers gaven aan het vooral belangrijk te vinden dat er veel aandacht is voor het lokaal meeprofiteren van de opbrengsten, dat regels en mogelijkheden duidelijker en eenvoudiger worden en dat er zorgvuldig moet worden nagedacht over de locaties van grootschalige wind en zonne-energie. Een aantal lokale ondernemers zegt te hopen op verbreding van de mogelijkheden voor middelgrote grondgebonden zonneprojecten.

Duurzaam vervoer

Bij vervoer speelt het promoten en steunen van deelmobiliteit een belangrijke rol. Ook het verbeteren van fietsinfrastructuur en het openbaar vervoer is wenselijk. Zijn er meer laadpalen nodig in West Maas en Waal?

Rol van de gemeente

Uit algemene opmerkingen en de open tafel kwam naar voren dat de avond enorm op prijs werd gesteld. Er ligt een duidelijke rol voor de gemeente als verbinder, als ondersteuner van initiatieven uit de samenleving, als inspirator/activator en kennisdeler. Het is belangrijk dat de gemeente haar ambitie en koers bepaald en proactief over alle beleidsvelden op duurzaamheid inzet.

Informatienotitie Regionale Energiestrategie Fruitdelta Rivierenland

Inleiding

In 2017 stemden de gemeenteraden in Rivierenland in met de startnotitie 'Groene Groei Rivierenland'. Hiermee werd besloten om regionaal samen te werken op een drietal duurzaamheidsthema's: circulaire economie, energietransitie en biobased economy. Hierbij werd prioriteit gelegd bij het thema energietransitie, dat middels de ontwikkeling van een Regionale Energiestrategie als eerste werd opgepakt.

De ontwikkeling van de regionale energiestrategie Rivierenland is sinds de officiële aftrap op 7 februari 2018 in volle gang. Het Nationaal Klimaatakkoord is ook in ontwikkeling. Hierin wordt ook opgenomen dat er per regio een regionale energiestrategie moeten worden opgesteld. De voorwaarden die hieraan worden gesteld zijn nog in ontwikkelingen, maar op hoofdlijnen bekend. Aan de regio's wordt nadrukkelijk de keuze en de ruimte gelaten om een regionale energiestrategie breder te ontwikkelen dan alleen met overheidspartners. Regio's worden gevraagd om uitgangspunten, aanpak en betrokken partners begin 2019 vast te laten stellen door gemeenteraden, Provinciale Staten en waterschappen.

Met deze notitie informeren wij u over de voortgang van de Regionale Energiestrategie Fruitdelta Rivierenland. We geven aan hoe de afspraken uit het Nationaal Klimaatakkoord worden meegenomen als onderdeel van de Regionale Energiestrategie Rivierenland en geven aan hoe het beoogde proces in 2019 er uit ziet. Gezien de onduidelijkheden die er landelijk nog zijn rondom de regionale energiestrategieën is sprake van een dynamisch, maar niet vrijblijvend, proces.

Nationaal Klimaatakkoord & regionale energiestrategieën

In het Regeerakkoord en in het Interbestuurlijk Programma (IBP)¹ zijn de doelstellingen van het klimaat akkoord van Parijs vertaald in een CO₂ reductie in Nederland van ten minste 49% in 2030 ten opzichte van 1990 en een CO₂ reductie van tenminste 80-95% in 2050. Dit wordt uitgewerkt in het Nationaal Klimaatakkoord en zal daarna een plek krijgen in de Klimaatwet.

Veel van de afspraken die op landelijk niveau zijn gemaakt, moeten worden waargemaakt in de regio. Decentrale overheden zoals gemeenten, provincies en waterschappen staan hiervoor samen aan de lat. De landelijke afspraken moeten worden vertaald in maatregelen die zo goed mogelijk passen in de regio. In gezamenlijkheid betekent met waterschappen, gemeenten, provincie, met netbeheerders, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en burgers.

Een van de onderdelen van het Nationaal Klimaatakkoord is het ontwikkelen van Regionale Energiestrategieën (RES). In het IBP hebben de partijen afgesproken om de beoogde CO₂ reductie op regioniveau verder vorm te geven. Hierin is vastgelegd dat er een landsdekkend geheel van Regionale Energiestrategieën komt. Gelderland kent zes RES-regio's, waaronder Regio Fruitdelta Rivierenland. De Regionale Energiestrategie is een instrument om te komen tot regionaal gedragen keuzen voor de opwekking van duurzame elektriciteit, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de daarvoor

¹ In het Interbestuurlijk programma hebben gemeenten, het Rijk, provincies en waterschappen startafspraken gemaakt over tien maatschappelijke opgaven, waaronder het klimaat.

benodigde opslag en energie-infrastructuur. De RES heeft een horizon van 2030 met een doorkijk naar 2050.

In de RES wordt de regionale uitwerking van de afspraken uit het Klimaatakkoord voor met name de sectoren elektriciteit en gebouwde omgeving gemaakt via:

1. Regionale inventarisatie van:

- Het huidige energiegebruik en CO₂ uitstoot;
- Infrastructurele (net)planning en lopende projecten;
- Potentie voor hernieuwbare energie (opwekking, opslag en infrastructuur);
- Potentie voor besparing;

2. Regionale Warmte transitievisie voor de gebouwde omgeving

- Regionale inventarisatie van warmtebronnen, gekoppeld aan de vraag en voorzien van een planning.

3. Regionaal Energie-infrastructuurplan

De RES geeft een overzicht van lopende projecten, plannen en regionaal gedragen strategische keuzen voor de korte en lange termijn. Maatregelen voor mobiliteit, industrie en landbouw & grondgebruik kunnen ook worden meegenomen in de RES. De RES vormt daarbij input voor de omgevingsvisies van gemeenten en de provincie.

Gelders Energie Akkoord

Provinciale Staten van Gelderland hebben gezien de urgentie in voorjaar 2018 een hogere ambitie gesteld: 55% CO₂ reductie in 2030 en 100 % in 2050. Ook hebben zij hier via de motie 'Langjarig investeren in Klimaat' extra middelen gekoppeld aan deze hoge ambitie: 360 miljoen voor de komende 12 jaar. De doelstelling om 16 % van het eigen energiegebruik in 2023 duurzaam op te wekken, zoals die in het SER-Energieakkoord is overeengekomen en ook door de partners van het Gelders Energieakkoord is uitgesproken, blijft onverminderd van kracht.

Regionale Energiestrategie Fruitdelta Rivierenland

In onze regio zijn we begin dit jaar al gestart met de ontwikkeling van een regionale energiestrategie. De scope van deze regionale energiestrategie is vanaf de start gericht op de volle breedte van de energietransitie en bijbehorende samenwerking met de 5 O's. Dit houdt in dat onze regionale energiestrategie enerzijds een meerjarig samenwerkingsproces is, gericht op een strategie voor de langere termijn en een samenwerkingsagenda voor de kortere termijn. Het regionale bod maakt onderdeel (product) uit van dit proces.

In de afgelopen maanden zijn de volgende stappen gezet:

Startbijeenkomst

Op 7 februari 2018 werd een startbijeenkomst voor de regionale energiestrategie georganiseerd. Met een druk op de knop bekrachtigden VNO-NCW Rivierenland, Greenport Gelderland, Samenwerkende Woningcorporaties Rivierenland, Gebiedscoöperatie Rivierenland, Alliander, regiogemeenten, Waterschap Rivierenland en provincie Gelderland het belang van een gezamenlijke regionale energiestrategie.

Energiemix

Een energiemix brengt op theoretische wijze in beeld wat de totale opgave van de energietransitie is (besparing en duurzame energie productie) in 2050. Er volgt nog een tussenvariant, gebaseerd op de GEA doelstelling van 55% CO₂ reductie in 2030 ten opzichte van 1990. De energiemix is bedoeld als voorbereiding op de ruimtelijke ateliers die in 2019 zullen volgen.

Thema ateliers

In een viertal thema ateliers (glastuinbouw, bestaande woningbouw, bedrijven(terreinen) en duurzame energie) is in de eerste helft van dit jaar met deze en diverse andere partners een verdiepingsslag gemaakt op vraagstukken en kansen die gezamenlijk regionaal opgepakt kunnen worden om lokaal/sectoraal beleid te ondersteunen.

Samenwerkingsagenda

Afspraken rondom de (totstandkoming van) het regionale bod en de uitgewerkte opbrengsten van de energieateliers worden vertaald in een samenwerkingsagenda, gericht op:

- ☐ Het organiseren van het partnerschap en verdere uitwerking, ontwikkeling en definiëring van de gezamenlijke inhoudelijke opgave (strategische samenwerking)
- ☐ Het organiseren, faciliteren, stimuleren en zo mogelijk ondersteunen van projecten en initiatiefnemers, waaronder ook (de vorming van) allianties of coalities (uitvoeringssamenwerking)
- ☐ Het versterken en versnellen van de energietransitie door delen kennis en informatie aan elkaar en aan derden (lerend vermogen)

Uitgangspunt hierbij is samenwerking waar nodig en gewenst van strategisch tot uitvoeringsniveau. Het uitvoeringsprogramma is een lopende agenda, wordt voortdurend gemonitord en geactualiseerd.

Vorbereiding regionaal bod 2019/2020

Als onderdeel van de regionale energiestrategie moet in 2019 een regionaal bod aan het rijk worden aangeboden voor energiebesparing en duurzame energie. De uitgangspunten waarop dit bod moet worden gebaseerd zijn nog niet vastgelegd. Dit gebeurt met de ondertekening van het nationale Klimaatakkoord. Tot die tijd wordt het proces voor de totstandkoming van het regionale bod alvast zo veel mogelijk voorbereid in de wetenschap dat na ondertekening van het klimaatakkoord snel meters gemaakt moeten worden. Hiervoor worden samen met provincie Gelderland en de andere Gelderse regio's alvast de volgende voorbereidingen getroffen:

- Inventariseren warmtebronnen Rivierenland
- Voorbereiding ruimteateliers 2019

Duurzame energievoorziening heeft impact op het landschap: het is zichtbaarder en vraagt meer ruimte dan fossiele energie. Het doel van de energiestrategie is hiermee zorgvuldig om te gaan. Regionale samenwerking is daarbij essentieel; het zicht op een zonneweide of een windpark stopt niet bij de gemeentegrens, net zomin als de (ondergrondse) energie-infrastructuur. In 2019 stelt provincie Gelderland extra capaciteit beschikbaar ten behoeve van de organisatie van deze ruimteateliers.

- Voorverkenning afwegingscriteria grootschalige duurzame energie

Diverse gemeenten hebben een afwegingskader voor de inpassing van duurzame energie opgesteld of zijn daarmee bezig. Deze worden in beeld gebracht.

- Inventarisatie gerealiseerde en geplande productie van duurzame energie

In Rivierenland zijn al diverse projecten gerealiseerd of gepland. We brengen deze in kaart om te kunnen bepalen hoe groot de resterende opgave is.

Organisatie

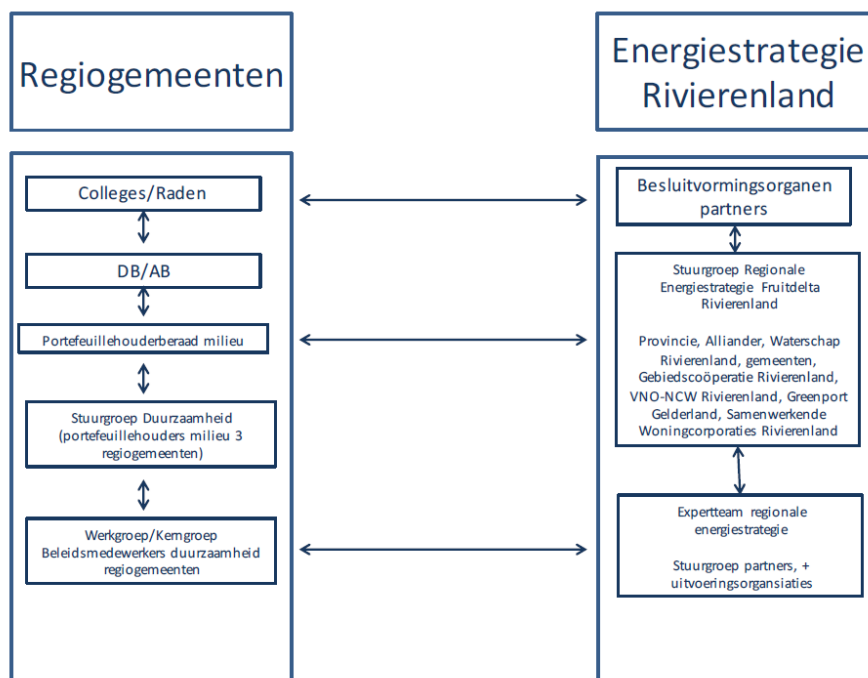
Regio Rivierenland faciliteert de totstandkoming van de regionale energiestrategie Fruitdelta Rivierenland. Hiervoor wordt gewerkt met een team bestaande uit:

- Procesmanager regionale energiestrategie
- Projectleider regionale samenwerkingsagenda
- Procesbegeleider ruimteateliers

Er is een *Stuurgroep Regionale Energiestrategie Fruitdelta Rivierenland* geformeerd. Hierin hebben zitting vertegenwoordigers van Alliander, Provincie Gelderland, Greenport Gelderland, regiogemeenten, Waterschap Rivierenland, Samenwerkende Woningcorporaties Rivierenland, Gebiedscoöperatie Rivierenland en VNO-NCW Rivierenland. Deze Stuurgroep voert de regie op het proces, zorgt voor onderlinge afstemming met de stakeholders en zorgt voor terugkoppeling naar de betreffende besluitvormingsorganen. De stuurgroep wordt voorgezeten door de voorzitter van het portefeuillehouderberaad milieu.

De voorbereidingen voor de stuurgroep worden gedaan door het *Expertteam Regionale Energiestrategie Fruitdelta Rivierenland*. Deze groep stelt gezamenlijk de energiestrategie en samenwerkingsagenda op.

De inbreng vanuit de regiogemeenten en de terugkoppeling naar de raden wordt geborgd via het *portefeuillehouderberaad milieu*, voorbereid door de beleidsmedewerkers duurzaamheid. Door middel van themagerichte energie ateliers wordt ook een bredere groep stakeholders uitgenodigd en uitgedaagd om met elkaar onderwerpen te verkennen en te bespreken, ideeën in te brengen en het potentieel duurzame energie ruimtelijk te vertalen.

Planning

De regionale energiestrategie heeft een horizon van 2030 met een doorkijk naar 2050. Het uitbrengen van het regionale bod vormt een belangrijke eerste stap. Zes maanden na ondertekening van het klimaatakkoord moeten alle regio's in elk geval inzicht hebben in de hoeveelheid hernieuwbare warmte en een aanbod doen voor duurzame elektriciteit. Dit zal op nationaal niveau worden opgeteld conform een uniforme methodiek. Als dit niet voldoende optelt tot de in het Klimaatakkoord overeengekomen hoeveelheid, zal op basis van een nog nader te bepalen systematiek de resterende opgave verdeeld worden over de regio's. Twaalf maanden na ondertekening klimaatakkoord moet dan helder zijn hoe de totale regionale opgave voor besparing en hernieuwbare energie wordt ingevuld.

Financiering

Ter ondersteuning van de totstandkoming van regionale energiestrategieën worden in 2019 door het rijk extra middelen ingezet. De invulling hiervan is op dit moment nog niet bekend.

De inzet van projectleider en procesbegeleider ruimte wordt gefinancierd door provincie Gelderland. Voor het realiseren van de energietransitie bij gemeenten is naar verwachting extra financiering en capaciteit nodig. De VNG pleit bij het rijk voor een vergoeding voor de toename in uitvoeringslasten voor gemeenten.

Proces

De exacte inhoud van het regionale bod, moment van indienen en gewenste besluitvorming ligt pas definitief vast met het ondertekenen van het landelijke klimaatakkoord. Dit levert onzekerheden op in een proces dat niet vrijblijvend is. Ondanks deze onzekerheden wordt alvast zo veel mogelijk voorbereid om de totstandkoming van het regionale bod voor Rivierenland goed vorm te kunnen geven, wetende dat planning, proces en inhoud nog kunnen wijzigen. Momenteel wordt gedacht aan de volgende proces:

1. De stuurgroep Regionale Energiestrategie Fruitdelta Rivierenland stelt een voorstel samen voor het concept aanbod van hernieuwbare energie uit de regio naar landelijk niveau.
2. Het college zal dit ter besluitvorming voorleggen aan de raad.
3. Na goedkeuring door de regiogemeenten wordt het concept aanbod op landelijk niveau ingediend, 6 maanden na ondertekening Klimaatakkoord (KA).
4. Volgens de huidige inzichten wordt twaalf maanden na ondertekening Klimaatakkoord aan de raden instemming gevraagd voor het definitieve aanbod.

De raden worden bij de totstandkoming van de regionale energiestrategie en het regionale bod nauw betrokken, in ieder geval op de volgende wijze:

Betrokkenheid raad RES	Rol	Verwachte periode
Ruimteatelier	Informerend/Concluderend	Mei – juli 2019
Raadsnotitie uitgangspunten en besluitvorming regionaal bod	Besluitvormend	Na ondertekening Klimaat Akkoord (naar verwachting mei/juni 2019)
Vaststelling concept bod aan Rijk Vaststelling concept samenwerkingsagenda Regionale Energiestrategie	Besluitvormend	6 mnd na vaststelling Klimaat Akkoord (naar verwachting okt/nov 2019)
Aanbieden concept bod Rijk	Informerend	6 mnd na vaststelling Klimaat Akkoord
Vaststelling definitief bod aan Rijk door colleges en raden Vaststelling concept samenwerkingsagenda Regionale Energiestrategie	Besluitvormend	12 mnd na ondertekening Klimaat Akkoord